

Riksdagens protokoll

2013/14:107

Tisdagen den 6 maj

Kl. 13.00 – 14.16

Protokoll
2013/14:107

1 § Justering av protokoll

Protokollet för den 29 april justerades.

2 § Meddelande om statsministerns frågestund

Tredje vice talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 8 maj kl. 14.00* skulle frågor besvaras av statsminister Fredrik Reinfeldt (M).

3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2013/14:429

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:429 Tullstation Kapellskär och smuggling
av Tommy Waidelich (S)

Interpellationen kommer inte att kunna besvaras inom föreskriven tid.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 30 april 2014

Finansdepartementet

Anders Borg (M)

Enligt uppdrag

Rikard Jermsten

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2013/14:451

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:451 Det nordiska skatteavtalet
av Ann-Kristine Johansson (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 3 juni 2014.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 29 april 2014
Finansdepartementet
Anders Borg (M)
Enligt uppdrag
Rikard Jermsten
Expeditions- och rättschef

Interpellation 2013/14:452

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:452 Arbetsvillkoren för vikarier
av Kerstin Nilsson (S)

Statsrådet Elisabeth Svantesson besvarar interpellationen den 5 juni 2014.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang och resor som inte kan ändras.

Stockholm den 30 april 2014
Arbetsmarknadsdepartementet
Elisabeth Svantesson (M)
Enligt uppdrag
Monica Rodrigo
Expeditions- och rättschef

Interpellation 2013/14:453

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:453 Arbete i EU mot illegal lastbilstrafik
av Anders Ygeman (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 13 maj 2014.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.
Stockholm den 30 april 2014

Näringsdepartementet
Catharina Elmsäter-Svärd (M)
Enligt uppdrag
Fredrik Ahlén
Expeditionschef

4 § Anmälan om faktapromemoria

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2013/14:FPM76 Direktiv om tjänstepensionsinstitut *KOM(2014) 167* till finansutskottet

Följande dokument hänvisades till utskott:
Proposition
2013/14:227 till socialförsäkringsutskottet

6 § Ärenden för förnyad bordläggning

Följande dokument bordlades för andra gången:
Skatteutskottets betänkande 2013/14:SkU30
Utbildningsutskottets betänkande 2013/14:UbU26
Civilutskottets betänkanden 2013/14:CU29, CU30 och CU36
Konstitutionsutskottets betänkanden 2013/14:KU33, KU38 och KU39

7 § Svar på interpellationerna 2013/14:396 och 397 om införandet av en rätts- och patientsäker process för trafikskadade med nackskador

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Pyry Niemi har frågat mig om det inte är dags att gå in på djupet och analysera vad som inte fungerar i nuvarande system för trafikförsäkringar och försäkringarnas värde efter trafikolyckor och föreslå snabba förändringar så att inte fler nackskadade drabbas. Om svaret är nej vill Pyry Niemi också veta varför.

Inledningsvis vill jag säga att Pyry Niemis fråga om det finns anledning att utreda systemet med trafikförsäkringar och försäkringarnas värde efter trafikolyckor inte faller inom mitt ansvarsområde.

I interpellationen lyfter Pyry Niemi också fram att personer med nackskador ofta drabbas av långvarigt psykiskt och fysiskt lidande och att många känner sig kränkta i kontakterna med vården. Hur personer bemöts och blir behandlade inom hälso- och sjukvården är förstås en angelägen fråga för regeringen. I oktober förra året frågade Pyry mig vilken form av bemötande som är värdigt för skadelidande vid trafikolyckor och vilken form av tillsyn som ska utföras av Socialstyrelsen av de läkare som anlitas av försäkringsbolagen för att göra bedömningar av trafikskadade. Jag svarade då och vidhåller att det är mycket viktigt att personer som söker vård blir bemötta på ett respektfullt och professionellt sätt så att patienter känner förtroende för och tillit till vården. Patienter ska också få adekvat information så att de kan vara delaktiga i sin egen vård och behandling. Ett gott bemötande är avgörande för hur bra och säker vården blir.

Att vården ska utgå från den enskildes behov och önskemål har länge varit ett prioriterat område för regeringen. Regeringen har därför tagit initiativ till ett antal reformer som bidragit till att stärka patientens ställning i vården, till exempel har regeringen infört vårdval i primärvården vilket har skapat möjligheter att välja vårdgivare. I mars i år har regeringen också överlämnat en proposition till riksdagen med förslag till en patientlag som ytterligare ska stärka och förtydliga patientens ställning. Regeringen har dessutom gett Socialstyrelsen i uppdrag att i samverkan

med Diskrimineringsombudsmannen och i samråd med Sveriges Kommuner och Landsting samt i dialog med berörda organisationer ta fram ett utbildningspaket för fortbildning av vårdpersonal om olika aspekter av värdigt och professionellt bemötande och agerande i vården.

Vidare har Hillevi Larsson frågat mig om jag har gjort ställningstagandet att det är en rimlig ordning att Socialstyrelsen har tillsynsansvar över läkare när de arbetar inom vården men inte när samma läkare uppträder i rätten på uppdrag av försäkringsbolag samt om jag kan tänka mig att utöka Socialstyrelsens tillsynsansvar så att det även omfattar försäkringsbolagens medicinska rådgivare. Hillevi Larsson har också frågat mig om jag har gjort ställningstagandet att det är rimligt att trafikförsäkringen är obligatorisk när chansen för de trafikskadade att få ekonomisk ersättning är så liten.

Till att börja med vill jag informera om att det sedan den 1 juni 2013 finns en ny myndighet på hälso- och sjukvårdens område, Inspektionen för vård och omsorg. Inspektionen har tagit över all tillsynsverksamhet från Socialstyrelsen.

Som jag nämnde tidigare har jag svarat på frågan om Inspektionen för vård och omsorgs tillsynsansvar i en interpellationsdebatt med Pyyri Niemi i oktober förra året. I mitt svar angav jag att Patientsäkerhetsutredningen har utrett frågan om sakkunniga läkare som anlitas i försäkringsärenden ska omfattas av tillsynen inom hälso- och sjukvård. Av slutbetänkandet *Patientsäkerhet – Vad har gjorts? Vad behöver göras?* framgår att sådana läkare inte omfattas av tillsynen inom hälso- och sjukvårdens område eftersom deras yrkesutövning i denna verksamhet inte omfattar hälso- och sjukvård. Med hälso- och sjukvårdsverksamhet avses, enligt hälso- och sjukvårdslagen, åtgärder för att medicinskt förebygga, utreda och behandla sjukdomar och skador.

Tillsyn på detta område skulle därför innebära en utvidgning av tillsynsansvaret vilket i sin tur skulle få följder på det privata försäkringsområdet. Genom en tillsyn som omfattar försäkringsbolagens medicinska och odontologiska rådgivare skulle staten indirekt få inflytande över den privata skaderegleringen. Tillsynsmyndighetens uttalande skulle på så sätt få följder för i vilka fall försäkring beviljas eller förses med begränsade villkor.

För att säkra kvaliteten i de försäkringsmedicinska bedömningarna har Försäkringsförbundet genom Personskadekommittén utfärdat riktlinjer för bedömningarna. Av riktlinjerna framgår att försäkringsbolagen ska anlita läkare med specialistkompetens inom aktuell medicinsk disciplin. Av riktlinjerna framgår vidare att en överprövning av en försäkringsmedicinsk bedömning i första hand ska ske genom en så kallad second opinion och i andra hand genom Trafikskadenämnden.

Finansinspektionen bevakar också att försäkringsbolagens verksamhet bedrivs i enlighet med god försäkringsstandard.

När det gäller frågan om trafikförsäkringen ska vara obligatorisk är det en fråga som Hillevi Larsson bör ställa till justitieministern.

Anf. 2 PYYRI NIEMI (S):

Herr talman! Jag tackar socialministern för svaret. Jag vill också hälsa en hel del av de skadelidande som drabbats av nackskador och trafikskador i trafikolyckor välkomna hit till plenisalen i dag. Hillevi och

jag har skrivit otroligt angelägna interpellationer, och vi vill gärna gå till botten med detta i dag.

Jag kommer till en början att läsa ur några skrifter. Det är först från en rapport från Ivo, Inspektionen för vård och omsorg, avdelning syd. Där säger man bland annat: En fraktur i halsryggen är en allvarlig skada. En fördröjd eller missad diagnos kan medföra katastrofala följder för den enskilda patienten med bestående neurologiska bortfall, som ofta också medför en betydande funktionsförlust. Utöver den enskildes lidande är samhällskostnaden för var en och av dessa skadade patienter hög.

Vid genomgång av anmälningar till Socialstyrelsen avseende missad fraktur i halsryggen noteras flera återkommande brister vid både den kliniska bedömningen och den radiologiska utredningen samt att flertalet av dessa allvarliga vårdskador hade kunnat undvikas.

För att öka patientsäkerheten vid misstänkta halsryggsskador bör riktlinjer för klinisk värdering och radiologisk utredning vara tydliggjorda inom alla verksamheter som möter dessa patienter.

De ansvariga klinikernas sammanvägda bedömning av sjukdomstillståndet har i olika hög grad varit bristfällig i flera aktuella ärenden som har undersökts. För att kunna upprätthålla en hög patientsäkerhet bör man i de fall där det föreligger en diskrepans mellan sjukdomsbild och uppgivna röntgengenologiska fynd alltid eftersträva en direkt kontakt mellan patientansvarig kliniker och röntgenläkare. Det är också väsentligt att patienten, speciellt efter högenergitrauma, genomför förnyade undersökningar där den kliniska bilden värderas mot genomförda undersökningar eftersom det inte är ovanligt att skador som förbisetts initialt upptäcks senare i sjukdomsförloppet. Man bör också ha en hög grad av misstanke om en fraktur i halsryggen hos en äldre patient med nytillkomna symtom även efter ett till synes beskedligt trauma.

Nu, herr talman, går jag över till en historia från verkliga livet. Jag läser högt: Jag är en 64-årig disputerad kirurg som för snart 15 år sedan blev påkörd bakifrån vid rött ljus. Nacken knäcktes i leden mellan skallen och de översta nackkotorna vilket medförde en smärtsam instabilitet. Hjärnan skadades. Smärta och trötthet försvann, förutom bisarra symtom från hjärnan som förvärrades. Under de två och ett halvt år som jag försökte arbeta vidare ovetandes om att jag var skadad hade jag fortfarande symtom och smärtor. Utredning i Sverige fann hjärnskador men inget fel på nacken.

Den här kvinnan fick till slut vård i Tyskland, dock via Försäkringskassan. Efter detta valde hon att stämma försäkringsbolaget för att få ut ersättning. Trots att Försäkringskassan hade erkänt att skadorna som hade invalidiserat henne hade orsakats av olyckan och trots att försäkringsbolaget sade att de oftast följer kassans råd påstår bolaget med hänvisning till sina medicinska konsulter att det var mer sannolikt att kvinnan var psykosomatiskt sjuk än skadad i olyckan.

Det var märkligt. Hennes sakkunniga vittnen, som verksamhetschefen på neurokirurgen på Karolinska sjukhuset samt en professor i psykiatri som vittnade, sade att hon var helt frisk. Det nonchalerades totalt vid domstolsprövningen. Bolaget såg till att de hade fler medicinska konsulter närvarande vid domstolsprövningen än vad kvinnan hade. Trots att advokaten ansåg att det fanns felaktigheter i själva domstolsprövningen

biföljs inte hennes klagomål. Kvinnan fick ingen ersättning från vare sig trafikförsäkring eller olycksfallsförsäkring.

Socialministern hävdar att Finansinspektionen har som skyldighet att kontrollera god försäkringsstandard. På vilket sätt ska Finansinspektionen kontrollera den här typen av incidenter och aktiviteter när det gäller medicinska skäl?

Anf. 3 HILLEVI LARSSON (S):

Herr talman! Frågan handlar om tusentals människor som får sina liv slagna i spillror. Vem som helst av oss kan drabbas när som helst. De flesta av de människor som är nackskadade har haft otur att vara med om en trafikolycka. Trots att de har betalat sin trafikförsäkring får de inte någon ersättning. Ekonomisk ersättning kan såklart inte ersätta allting; livet är ofta förstört för de här människorna. Men det skulle ändå kunna göra någonting och ge någon form av upprättelse och ekonomisk kompensation.

Det som är fruktansvärt för de här människorna är att det ofta dröjer länge innan de får rätt diagnos. Det kan dröja innan man ens kopplar skadan till trafikolyckan. Vården måste bli mycket bättre på detta område. Nästa steg är behandling. Många blir hjälpta av operation, men de får i dag åka utomlands och med egna pengar bekosta operationerna.

Det som sedan händer för de allra flesta är att de, när de har förstått att skadan är orsakad av en trafikolycka, försöker få ut pengar från försäkringsbolaget. Men det brukar resultera i en rättsprocess som kan ta årtal, eller åtminstone månader. Ofta är det dyrt, och om man förlorar betalar man både sina egna och motpartens rättegångskostnader.

Här kommer vi till det största problemet i sammanhanget – att försäkringsbolagen har köpt hjälp av läkare. Det finns drygt 500 läkare som jobbar direkt för försäkringsbolagen. En del av dem har även anställningar inom den vanliga vården. Försäkringsläkarna gör i rättsprocessen gällande att den skada som patienterna har inte har något med trafikolyckan att göra. Många gånger är skadan helt invalidiserande så att de inte kan arbeta eller leva ett vardagligt liv. Den medför kronisk smärta, ångest, psykiska problem och så vidare. Där det inte är klart att skadan finns försöker läkarna såklart göra gällande att det inte finns någon skada. Om det finns en skada gör de i stället gällande att den har andra orsaker. Det kan handla om att det är en arbetsskada eller något som man kallar för degenerativa förändringar, vilket är vanligt. Det betyder att man hänvisar till att skadan har uppkommit på grund av ålder. Även till väldigt unga människor säger man att skadan är degenerativ. Det är omöjligt att bevisa, och den enskilde står där och har bevisbördan på sig.

Försäkringsläkarna utnyttjar sin trovärdighet som läkare i rätten. Först går ärendet till Trafikskadenämnden, om det råder oenighet, och sedan vidare till domstol. De som sitter där har inte medicinsk kompetens, och därför får läkarna stort inflytande i Trafikskadenämnden, där de regelmässigt sitter. Den skadade kommer inte ens dit. I nästa skede handlar det om domstolen, och där väger det tungt vad läkaren säger. Även om många av läkarna har kompetens jobbar de direkt för försäkringsbolagen. De är betalda av försäkringsbolagen, och det är mycket betalt de får. Det är lukrativt.

På grund av detta blir domstolarnas bedömningar felaktiga. Försäkringsläkarna träffar inte ens patienterna, och behandlande läkares ord väger tyvärr lätt i sammanhanget. Någoting måste göras. Vi måste få tillsyn över försäkringsläkarna.

Prot. 2013/14:107
6 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 4 FINN BENGTSSON (M):

Herr talman! Jag tackar interpellanterna för en viktig fråga som lyfts upp till diskussion. Jag tackar också socialministern för ett uttömmande svar, som jag i många stycken tycker är klargörande för de svåra gränsdragningsprinciperna.

Låt oss först bara titta på problemet med nackskador. Det är en av många besvärliga medicinska situationer, särskilt när man kommer in på frågor om så kallade pisksnärtsskador, och i synnerhet när det handlar om det som heter pisksnärtssyndrom, som ofta är ett långvarigt kroniskt tillstånd. Som tur är, herr talman, kan man säga att dessa pisksnärtssyndrom är relativt få i förhållande till alla nackskador som åsamkas människor, även om dessa i sig är problematiska.

Detta har utretts noga av bland andra en kanadensisk forskningsgrupp. Man har gått igenom omfattande litteratur och kommit fram till hur patienten egentligen ska bemötas. Underlag finns alltså, och som socialministern påpekar är det viktigt att det är sjukvårdens ansvar att bemöta patienter på ett positivt sätt.

I den andan tror jag också att det är viktigt att förstå lite av hur alliansregeringen har resonerat för att stärka patienternas rättigheter att komma till en vård som har ett bra bemötande och ett professionellt hanterande. Denna regering har, till skillnad från tidigare regeringar som har varit mycket mer passiva när det gäller att öka patienternas rättigheter och säkerhet, som nämns i socialministerns svar detaljerat tagit mått och steg kring vår lagstiftning. Jag tycker att lagstiftningen på alla områden här har avancerat på ett sätt som gör det förhoppningsfullt för utsatta grupper och deras rätt att få den vård och det bemötande som de behöver.

Anledningen till att jag gick upp nu i talarstolen, herr talman, var egentligen det som Hillevi Larsson skriver i sin interpellation om en frustration över att tillståndet inte är sådant ännu i den bästa av världar. Hon ger sig på den medicinska professionen i form av legitimerade yrkesutövare, i det här fallet läkare. Hon nämner explicit de privata försäkringsläkarna. Vi har försäkringsläkare som också arbetar för att skydda skattebetalarnas pengar, till exempel i Försäkringskassan och i andra system. Frågan är hur Hillevi Larsson och Socialdemokraterna har tänkt sig detta. Ska de också regleras i uppdraget via den tillskapade och viktiga tillsynsmyndigheten Inspektionen för vård och omsorg, Ivo?

Vi har en ordning som jag tycker har blivit mycket mer rättssäker tack vare alliansregeringens politik: Vi har en särskild tillsynsmyndighet som lyfter bort detta ansvar från Socialstyrelsen, som i sin tur får komma med rådgivning och riktlinjer för hur vården ska bedrivas. Sedan kan Ivo när så är påkallat föra detta vidare till Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd, som nu är en mycket tydligare och mer domstolsliknande myndighet som även kan avdöma och ansvarsutkräva legitimerad sjukvårdspersonal.

Då kommer det viktiga. Det här handlar ju om när just den här legitimerade sjukvårdspersonalen utför hälso- och sjukvård. Precis som utre-

daren kom fram till är det nästan orimligt att hitta en gränsdragning som är annorlunda, för vad ska annars en läkare få göra? Ska en läkare få syssla med att till exempel skriva böcker där synpunkter kanske avges som enligt Socialdemokraterna är läkaretiskt felaktiga? Har man den friheten? Får man vara konstnär och uttrycka någonting som andra individer kanske tycker känns obehagligt? Ska Ivo in och reglera detta och kanske anmäla till Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd att man frångår något slags läkaretik? Får man, som jag själv, bli politiker och kanske ha misshagliga åsikter enligt Socialdemokraterna, och ska detta då kunna föras fram till Inspektionen för vård och omsorg och ytterst till Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd för att på så sätt ifrågasätta min läkarlegitimation?

Var är gränsen egentligen, om man nu ska flytta detta? Jag ser det nästan som ett sluttande plan där man inte tar konsekvenserna av sin frustration.

Jag tycker att den här regeringen i stället har visat på en ordning som är helt rimlig och riktig. Man tar fram ett lagrum som stärker patientens rättigheter och säkerhet, och sedan har man också myndigheter som sätter tänderna i felaktigheter.

Anf. 5 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Jag vill först rikta ett tack till interpellanterna som har tagit upp de här viktiga frågorna.

Det är inte alldeles lätt att reda ut vad interpellanterna egentligen syftar till att göra. Jag antar att många av de här frågorna handlar om att för få personer som är skadade upplever att de får upprättelse, och detta leder till en lång rad frågor. Då finns det väl skäl att kanske en gång till påminna om rätten som alla har att få sin sak prövad medicinskt. Man får en diagnos och sedan finns det en möjlighet att få en second opinion i det här sammanhanget, alltså att ytterligare en fackman prövar skadorna. Det sker i uppskattningsvis 25–30 procent av ärendena. En prövning kan också ske i en nämnd: Trafikskadenämnden, Ansvarsförsäkringens personskadenämnd eller Personförsäkringsnämnden. Där ingår förutom läkare också lekmän, och nämnden leds av en erfaren domare. Det finns nu ytterligare förslag som handlar om att man ska ha möjlighet att också väcka talan i domstol. Det finns alltså en rad olika steg.

När jag läser de här interpellationerna blir jag lite bekymrad, Hillevi Larsson, över sättet att uttrycka sig. Vi pratar om en yrkesgrupp här, inte den största yrkesgruppen i landet, men den beskrivs så här: "Försäkringsläkarna får betalt för att vilseleda domstolar för att spara pengar åt sina uppdragsgivare." På ett annat ställe står det att "försäkringsläkarna använder det förtroende de åtnjuter som läkare för att förvilla domstolen". Ett annat citat handlar om att läkare helt kan "frångå läkaretiken och medvetet vilseleda domstolen för att förhindra att den skadelidande ska få ersättning". På ytterligare ett ställe står det att "deras agerande är förödande för patienterna och för rättssäkerheten".

Det här är rätt kraftiga ord. Det är utomordentligt tuffa uttryck, och jag vet inte om det är en partimening att den här yrkesgruppen notoriskt är ohederlig och undergräver rättssäkerheten i Sverige. I så fall är det utomordentligt allvarligt.

Desto mer förvånande är det då att Socialdemokraterna står bakom gällande lagstiftning, gällande ordning. När vi prövade att göra om patientsäkerhetslagstiftningen för att få en bättre fungerande ordning än vad vi har haft traditionellt var det viktigt att reda ut det här med olika ansvarsområden. Precis som Finn Bengtsson sade var det en viktig del att skilja inspektionen från det som är den normerande verksamheten och få en renodlad och mer kraftfull inspektion och ett mer aktivt uppföljningsarbete. I det sammanhanget prövades också av utredningen den fråga som vi nu diskuterar, alltså: Hur ska man pröva de försäkringsmedicinska rådgivarna? Det fanns en text om det i propositionen som alla partier i riksdagen ställde sig bakom. Ingen motsatte sig detta.

Det är möjligt att interpellanterna har en helt annan syn än vad partierna har. I Piry Niemis fall skedde detta såvitt jag förstår precis före hans tid i riksdagen, men det parti som han företräder har uppfattningen att det ska fungera på det här sättet. Hillevi Larsson har med all sannolikhet suttit här och röstat för gällande tingens ordning. Frågan är då: Har man sitt parti bakom sig när man uttrycker sig på det här sättet och vill förändra ordningen?

Anf. 6 PYRY NIEMI (S):

Herr talman! Jag vänder mig till Finn Bengtsson i det här första läget. Jag vet att du är läkare och har gott renommé. Jag har stor respekt också för den svenska läkarkåren generellt. Så är det. Det som bekymrar mig i det här sammanhanget är att jag inte tror att du som läkare när du ställer diagnoser ständigt och jämt i domstol skulle kunna bli dissad för dina diagnoser. Det är det vi försöker peka på. Det finns en grupp av läkare som ofta förekommer i domstolsprövningar, anlitade av försäkringsbolagen. Det är ingen stor grupp. Jag vill hävda att det inte är någon stor grupp. Jag har läst hundratals utredningar och cases där jag har sett samma läkare gång efter annan företräda försäkringsbolagens intressen och gå emot behandlande läkares diagnoser, remisser och uppfattningar. Det är där vi känner en stark oro, och det är där jag tycker att läkaretiken måste prövas.

Det måste kännas ganska tufft för en läkare, en duktig specialist som du, Finn – jag vet att du är det, för jag har kontrollerat dina uppgifter och har hört gott om dig i andra sammanhang – att gång efter annan som behandlande läkare möta en second opinion som i princip är likadan i alla lägen och står i motsats till det du säger.

Nackskador är jättebesvärliga. Vi lever i en tid när nackskador är svåra att diagnostisera. Det måste ske en ganska snabb diagnos, åtminstone så att man får det på pränt, för det kan uppstå följdskador efteråt.

Det är det här som vi vänder oss emot. Vi har absolut ingenting emot vår generellt duktiga läkarkår i Sverige. Det vill jag verkligen understryka för socialministern.

En annan sak som är bekymmersam är det här med Finansinspektionens roll. De är satta att kontrollera försäkringsbolagen så att verksamheten bedrivs enligt god försäkringsstandard, och det är vi helt överens om. Men de har ingen koll på den medicinska kvaliteten. Det är där som skon klämmer. Det är dit vi vill komma. Det är där vi kanske egentligen skulle behöva något slags oberoende råd bestående av medicinska rådgivare

som kunde användas av bägge parter vid en domstolsprövning och som inte fick närvara vid domstolsprövningen. Det Hillevi säger här är att om en duktig specialist, en duktig läkare, sätter sig i en domstol och säger kanske tvärt emot vad som har sagts tidigare vid en ställd diagnos är det väldigt svårt för ansvarig domare och nämnd, om det är så vid det här tillfället, att gå emot specialistens uppfattning. Jag skulle inte våga göra det som domare, eftersom jag inte är läkare. Jag skulle ha svårt att säga: Nej, du har nog fel. Jag vet ju inte hur allvarlig den här nackskadan är, och jag ser den juridiska processen om jag är jurist. Det är det vi menar med att vi måste gå till botten med att skapa något slags tillsyn i de här fallen där den privata skaderegleringen tillkommer.

Är du anställd av landstinget har du en god läkareetik och en läkarsed att följa. Så är det, för annars kan du mista läkarlegitimationen. Men om du ägnar du dig åt privat skadereglering för att hantera en människas liv och hälsa blir du inte alls kontrollerad, utan du kan i princip säga vad du vill. Nu hoppas jag att ingen gör det, men du *kan* göra det utan att förlora din läkarlegitimation. Det är det vi vänder oss mot. Det är det som är den springande punkten.

Jag hoppas verkligen inte att läkare sätter sig och skriver böcker eller ägnar sig åt konstnärskap, för vi har alldeles för få läkare i Sverige i dag och skulle behöva fler. Jag hoppas att läkare ägnar tid och kraft åt att behandla och bemöta patienter på ett värdigt och bra sätt, vilket jag vet görs. Men i det här fallet finns det en lucka. Jag hoppas att vi kan hitta en samsyn i frågan om att de också måste kontrolleras utifrån de värden som finns inom Ivo i dag.

Anf. 7 HILLEVI LARSSON (S):

Herr talman! Det här handlar om de drygt 500 läkare som jobbar åt försäkringsbolagen. Det handlar inte om läkare generellt i Sverige. Det finns en upprördhet också bland andra läkare över hur det går till, inte minst bland behandlande läkare som överprövas av försäkringsläkarna. Det är klart att de blir upprörda över att detta händer om och om igen.

Det går inte att bortse från att försäkringsläkarna får betalt från försäkringsbolagen av ett skäl, och det är att försäkringsbolagen helst vill vinna processen – den strid som finns i Trafikskadenämnden och senare i domstol. De jobbar för en part, i det här fallet försäkringsbolagen. Man måste också få säga som det är, nämligen att de är väldigt partiska i sina ställningstaganden.

Det här handlar om människor som får sina liv slagna i spillror. Jag har träffat många trafikskadade där det inte bara är de som har blivit invalidiserade. I vissa fall har hela familjen blivit invalidiserad eftersom alla har suttit i samma bil, och i princip allihop har fått nackskador. De här människorna driver en process. De förlorar ofta sitt hem, de belånar sitt hus och många blir sjuka och arbetslösa. De har alltså en mycket dålig inkomst, och det är inte alltid som de får en inkomst från Försäkringskassan heller.

Att i det läget – de är belånade upp över öronen och skuldsatta – dessutom förlora rättsprocessen, kanske efter många års kamp, och behöva betala i värsta fall miljonbelopp är en omänsklig situation. Tusentals människor i Sverige i dag drabbas av det här. Många av dem har arbetat i hela sitt liv, aldrig utnyttjat systemet, alltid gjort rätt för sig och betalat

sin trafikförsäkring. Och när olyckan är framme – det går på en sekund – är livet förändrat och slaget i spillror. Många upplever då att de står helt ensamma, utan någon som hjälper dem.

Då borde vi, det offentliga, staten, hjälpa på ett bättre sätt. Det rimliga vore en tydligare balans i rätten. Tillsyn över försäkringsläkarna är såklart ett steg i rätt riktning. Man har tillsyn över samma läkare när de arbetar inom vården, men när de sitter i Trafikskadenämnden eller i domstolen och företräder försäkringsbolagen finns det i praktiken ingen tillsyn över dem. Ingen kan prickas för felaktig hantering där. Någon form av tillsyn måste alltså till.

Någon form av oberoende instans vore också värdefull. Då handlar det inte bara om second opinion inom vården. När det väl kommer till domstolsförhandlingen är det nämligen försäkringsläkarnas ord som väger tyngst. Att i det sammanhanget få någon som är oberoende skulle också vara ett steg i rätt riktning, någon som inte är betald av försäkringsbolagen utan som uttalar sig helt utifrån sin läkarkompetens och sin läkaretik.

Någonting måste alltså göras. Svaret från ministern uppfattar jag som att det inte går att skapa den tillsyn som vi efterfrågar, men regeringen har inte heller något annat att komma med. Tycker man inte att det är ett problem att många tusen människor har fått sina liv slagna i spillror och totalt har tappat förtroendet för hela rättssystemet?

Jag vill avsluta med att säga att det inte är sant att vi socialdemokrater inte har reagerat på det här. Vi har reserverat oss i civilutskottet på just den här punkten när det gäller trafikskadeförsäkringen. Det har gjorts utvärderingar som visar att systemet inte är rättssäkert för de skadelidande. Det finns en obalans till förmån för försäkringsbolagen och till nackdel för patienterna. I vår reservation har vi krävt att man gör en översyn av systemet. Det är vad vi tycker.

Anf. 8 FINN BENGTSSON (M):

Herr talman! I debatten är det viktigt att först konstatera att vi alla lider väldigt mycket av att människor skadas, i trafiken eller för den delen i vården, eller lider av sjukdom där sjukvården inte kan motpresterar det som vi alla önskar, nämligen bot och bättring. Men samtidigt som alla vi som deltar i debatten är frustrerade blir jag lika frustrerad när man därför far över till våldsamma generaliseringar av den typ som bland annat socialministern läste upp och citerade från Hillevi Larssons interpellation. Där utmålas en hel yrkesgrupp mer eller mindre som skurkar och banditer.

När jag försökte förstå varifrån Hillevi Larsson, som annars brukar uttrycka sig mer hovsamt, hade fått den här typen av skrivningar fann jag en artikel som var publicerad på Sveriges Televisions debattsida den 2 januari och som har stor likhet med det som beskrivs i interpellationen. På ett ställe i artikeln står det så här om försäkringsläkarna: "Vid tvisteförhandlingar vilseleder de domstolarna så mycket att domstolarna på grund av bristande kompetens inom området inte kan göra en korrekt bedömning."

Jag tror att det är här skon klämmer. Det är inte rimligt att låta en legitimerad sjukvårdsgrupp gå vidare och ta en eventuell inkompetens inom domstolarna på sina axlar. När den gruppen bedriver hälso- och

Prot. 2013/14:107
6 maj

*Svar på
interpellationer*

sjukvård finns det tillsyn över den genom den inspektion som alliansregeringen har skapat, med de goda motiv som socialministern påtalade.

Det är klart att det till stöd för all möjlig verksamhet i samhället behövs mycket medicinsk kunskap utanför hälso- och sjukvården. Det kan gälla verksamhet som ibland till och med kan uppfattas som allmänfarlig men som ändå behöver medicinsk kompetens. Skulle man då på grund av sin legitimation och på grund av ett tvång från inspektionen att granska detta inte få lov att ifrågasätta det medicinska underlaget utan att äventyra sin medicinska etik? Detta är ett anmärkningsvärt förhållningssätt från Socialdemokraterna.

Anf. 9 ADNAN DIBRANI (S):

Herr talman! Jag funderade lite grann på vad jag skulle säga. Jag har visserligen inte pratat värst ofta med vår minister tidigare, men eftersom jag ryktesvis vet att han hejar på Degerfors IF precis som jag gör – vi är oerhört få nu för tiden – vet jag att han inte är en ond människa. Jag tar det som en kvalitetssäkring.

Jag har dock svårt att se om ministern verkligen förstår problematiken i det som mina kamrater lyfter fram och som jag tänker lyfta fram. Det här ligger mig varmt om hjärtat. En mycket nära släkting till mig bråkar nämligen just nu med framför allt Trafikskadenämnden i ett sådant här fall. Jag ska alltså lite snabbt ge ministern ett exempel på hur det kan gå till.

Vi kan döpa personen till Pyry – Pyry är ju ändå en av frågeställarna. Han vaknar glad och är snart på väg till jobbet. På väg till jobbet kör en ambulans i utryckning på honom. Han kör av vägen. Bilen välter, och Pyry får en nackskada. Men eftersom han är ung, i 30-årsåldern, tror han att han klarar av det och sticker i väg till jobbet. Han jobbar vidare men inser några dagar senare att det är någonting som inte stämmer. Då börjar en lång process med olika läkare och myndigheter för att försöka få ordning på det hela.

Till sist, efter en herrans massa år, mer än tio år – Pyry är i dag över 40 – får han rätt från bland andra Försäkringskassan och deras läkare om att det är trafikolyckan som har orsakat problemet. Han har rätt till en viss procentuell medicinsk invaliditet. Han har rätt till inkomstbortfall och så vidare. Våra myndigheter säger att det är helt okej och att det stämmer. Trots att han har fasats ut och fasats in och fått göra om alla olika ärenden 20 gånger kommer myndigheten och alla de läkare som han har träffat fram till att det inte är något fusk. Killen har de här problemen.

Det sjuka i det här fallet är att även bolaget säger att det är helt rätt och att personen har rätt till och ska få inkomstbortfall; han ska ha ett visst procentuellt invaliditetsgodkännande. Men ärendet går vidare till läkarna som Trafikskadenämnden anlitar och som olika försäkringsbolag betalar för med någon gemensam lösning. Trots att vi inte har någon som helst tillsyn över dessa läkare – och Finn talar om resursutnyttjande – har de så stor makt att de trots att tio år har gått och trots att alla har testat, vridit och vänt på varenda grej säger: Nej, det här beror nog på ålder. Och om det inte beror på åldern kan det till och med vara så att eftersom han en gång flydde från Kosovo kan det också bero på kriget.

Jag förstår att den här personen då blir oerhört ledsen. Han får ett helvete. Han trodde: Yes! Äntligen är jag klar. Han har nu ett sista hopp om att bolaget fortfarande ska gå på sitt eget beslut, men tyvärr ser det inte ut så när Trafikskadenämnden yttrar sig. I vanliga fall brukar de yttra sig till förmån för den enskilde. I det här fallet yttrar de sig till nackdel för den enskilde. Det säger jag för att socialministern ska förstå hur svårt det här är.

Jag förstår att socialministern tycker att allt är bra, och vi har väl också tyckt det. Jag är ny i riksdagen sedan 2010 och vet inte vad som hände 2009. Men det är helt sjukt, och hade jag varit minister skulle jag också ha tyckt att det är helt sjukt att vi har några läkare som har en sådan makt, som står över allt annat i vårt land. Deras ord väger tyngre än de egna myndigheternas. Jag hade försökt göra någonting åt det.

Anf. 10 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Jag tänkte börja med att nämna att jag fortsatt tycker att Hillevi Larssons sätt att uttrycka sig i interpellationen är häpnadsväckande och härresande. Vi talar om en viss yrkesgrupp. Låt vara att den är liten, men att säga att den vilseleder och förvillar domstolar, frångår läkaretiken, har ett agerande som är förödande för rättssäkerheten och är häpnadsväckande. Beskrivningen gäller inte en och annan person utan är en grov generalisering. Jag blir både besviken och bekymrad över det sätt på vilket vi för diskussionen.

Här har tagits upp flera fall. Pyry Niemi gjorde det, Adnan Dibrani gjorde det och Hillevi Larsson var säkert inne på samma spår. Vi har alla träffat enskilda personer som är eller upplever sig vara sjuka eller skadade och som upplever frustrationen av att inte bli trodda. Då infinner sig naturligtvis frågan: Vad är politikens roll i det sammanhanget? Vi voterar inte om vem som ska ha ersättning, utan vi försöker hitta rättssäkra och kloka ordningar för att pröva de ofta mycket besvärliga fallen.

Det som diskuterats mycket gäller exempelvis försäkringsläkarnas roll. Det ges utlåtanden som kan tala till förmån för den enskilde, som enligt läkaren bör vara sjukskriven. Försäkringskassan svarar med annan expertis, och saken prövas. På samma sätt är det här. Det görs medicinska bedömningar, och man har möjlighet att ta in medicinsk expertis för att pröva fallet.

Jag tror att den ordning vi har är god. Jag säger inte att den är perfekt, men jag har svårt att se att någon annan ordning skulle göra det hela särskilt mycket bättre. Här har vi å ena sidan hört att läkarna anses vara allsmäktiga, å andra sidan att läkarnas ord inte väger någonting i förhållande till andra personer som gör avvägningarna. Detta är svårt, oerhört svårt. Det måste göras bedömningar med utgångspunkt i olika experters utlåtanden.

Pyry Niemi tar i sitt första inlägg upp Finansinspektionens roll, som är att säkerställa att försäkringsbolagens verksamhet bedrivs i enlighet med god försäkringsstandard. Det säger sig självt att Finansinspektionen inte sitter på de medicinska kunskaperna, utan de finns någon annanstans. De får lita på att andra klarar sina områden.

Att rättsligt pröva saker och ting är sällan enkelt. Det är därför ärendena går till rättslig prövning. Jag har beskrivit den ordning vi har i dag, att man får sin medicinska bedömning, att försäkringsbolaget gör sin

prövning, att man har möjlighet att som enskild drabbad få en second opinion, att fallet provas i trafikskadenämnd och att det finns möjlighet att väcka talan i domstol. Jag har svårt att se att det skulle fungera särskilt mycket bättre på något annat vis. Jag tror att vi har en ganska bra ordning.

Det innebär inte att varje enskilt fall alltid hanteras perfekt, men vi ska arbeta för att det blir så bra som det någonsin kan bli. Alla har ett ansvar för att den kedjan ska fungera, och vi ska komma så nära perfektion som vi någonsin kan i det här sammanhanget. Eftersom varje fall är unikt och kräver utomordentlig expertis är det den väg vi får gå, herr talman.

Anf. 11 PYRY NIEMI (S):

Herr talman! Det var ett intressant inlägg från socialministern. Som socialministern förstår tycker jag inte att systemet fungerar särskilt bra. Där har vi olika uppfattningar. Sedan kan vi ha likvärdiga uppfattningar beträffande bemötande och att man ska ta hand om patienterna på allra bästa sätt. Där är vi helt överens.

Låt oss ta bort incitamenten för försäkringsbolagen att anlita sakkunnigläkare på det sätt som sker i dag. Då löser vi mycket av problemen. Det är jag helt övertygad om. Låt oss ta bort försäkringsbolagens möjligheter till det. Låt oss skapa en av Ivo eller av Socialstyrelsen kontrollerad oberoende grupp av specialister som kan anlitas av de skadelidande alternativt av försäkringsbolagen, naturligtvis till rimliga kostnader. Självklart måste det finansieras. En vanlig timtaxa bör gälla, ingenting annat. Det ska inte vara någon närvaro i domstolen, det ska skrivas ett dokument, man ska träffa patienten – det ska vara ett krav – för att kunna ge en ordentlig second, third eller fourth opinion. Det är ganska många gånger som det görs flera undersökningar som det sedan återkopplas till.

Återigen, vi är inte emot läkarkåren. Vi är emot att det finns så många olika uppfattningar om just nackskador. I dag är det mycket lätt att gå emot sina kollegers uppfattningar och egentligen döma ut dem. Det är bekymmersamt, och det är inte särskilt patientsäkert. Det är det som jag vänder mig mot, det är det som Hillevi vänder sig mot och det är det som Adnan vänder sig mot. I dag finns inte den kvalitativa prövningen vid varje givet tillfälle som en patient kunde förvänta sig att få, eftersom det uppenbarligen går att tala om för en läkare att han eller hon har fel, att den bedömning han eller hon gjort är fel. Vi vänder oss starkt emot det ifall det är ett systematiskt sätt att hantera den här typen av frågeställningar. Det bekymrar oss.

Slutligen, herr socialminister, vill jag överlämna en bok som jag läst. Den är skriven av Carin Millfors, som sitter på läktaren och följer debatten. Hon är en av dem som hamnat i den situation vi här diskuterar. Boken är mycket läsvärd och mycket intressant.

Anf. 12 HILLEVI LARSSON (S):

Herr talman! Jag har sällan blivit så upprörd som när jag hört de nackskadades berättelser. Det är riktiga människor vi talar om. Det finns i dag många tusen som fått sina liv fullständigt sönderslagna, och många av dem har dessutom fått höra att de inte är nackskadade. Man kan se på dem att de är nackskadade. Man kan se att de har svårigheter att röra sig. De patienter som ännu inte fått en operation – det kan dröja länge och de

får ofta åka utomlands och själva bekosta operationen – kan svårligen ens stå på benen. Så stora problem har de. Att i det läget få höra att det inte har någonting med trafikolyckan att göra är ett hån mot dessa människor.

Ja, jag använder hårda ord i min beskrivning. Det bygger på alla de berättelser jag hört från människor jag träffat. Jag har tagit del av deras historier. Jag har tagit del av vad försäkringsläkarna har skrivit och sagt i deras fall. Jag har tagit del av vad deras behandlande läkare sagt. Då har jag också kunnat se skillnaderna. Det är fruktansvärt. Det känns hemskt att vi i Sverige har ett sådant ruttet system. Jag vill inte peka ut någon enskild. Det är systemet som jag tycker är fel. Att ha en sådan obalans i rättigheterna, att tillåta ett system utan någon form av tillsyn och att på det sättet låta försäkringsbolagen, med hjälp av försäkringsläkarna, få rätten på sin sida är helt fel.

Också för dem som har pengar och lyckas ta sig igenom en rättsprocess på flera år – för det mesta blir de ruinerade – är det ett problem. Hur är det då inte för dem som inte ens klarar de första stegen, som blir hotade av försäkringsbolagen till att lägga ned kampen? Därmed blir det även en ekonomisk fråga. Jag vill inte att vi ska ha det på det sättet. Jag vill att Sverige ska vara en rättsstat. Därför hoppas jag att ministern gör något på det här området.

Anf. 13 ADNAN DIBRANI (S):

Herr talman! Det mesta har väl redan sagts. Precis som mina vänner här säger, och ministern är inne på samma sak, vänder vi oss alltså inte mot läkarkåren i dess helhet, utan det gäller de få läkare som har en oerhört stor makt över de enskilda besluten trots att de aldrig ens träffar dessa patienter. Jag kan bli sjuk, träffa tio olika läkare och få dem alla med mig. Men den elfte läkaren, som jag aldrig har träffat och som egentligen inte har en aning om vem jag är, förutom det han tror sig ha läst i papperen, säger någonting helt annat. Då spelar det ingen roll vad myndigheter och andra försäkringsbolag säger. Det spelar ingen roll vad de andra läkarna och mina vänner säger. Det är den sista läkarens ord som gäller. Det tycker jag är sjukt.

Jag försökte ställa en fråga till ministern. Ministern är ansvarig för några av de myndigheter som är kopplade till detta. De har slösat väldigt mycket pengar av våra resurser för att se till att hjälpa och utvärdera en viss individ. Sedan kommer det någon vid sidan av och säger någonting helt annat. Så får man då skicka vidare problemet till ett rättsväsen där den enskilde inte kan ta fajten. Den är körd, utlämnad. Den kommer i stort sett att få sälja hus och hem – om den ens har ett hus – för att kunna ta den här fajten. Det är den här helt absurda maktbalansen som jag vänder mig mot.

Än en gång: Jag hoppas verkligen att ministern inte tycker att detta är rimligt. Jag hoppas att ministern tar till sig det här och gör någonting åt det. De här läkarna är säkert jätteduktiga på det de gör, men någon borde ändå kontrollera hur de gör det och om de har något annat intresse vid sidan av.

Anf. 14 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Väldigt många personer behandlas inom den svenska hälso- och sjukvården varje år, och allt går inte perfekt. Varje gång

någonting misslyckas och någon människa drabbas är det enastående dystert. Det gäller naturligtvis alldeles särskilt när det blir långvarigt, i vissa fall livsvarigt lidande för de här personerna. Vi ska förstås undvika alla sådana misstag så långt vi över huvud taget kan.

Vi behöver naturligtvis ha den offentliga prövningen när det handlar om ersättning via till exempel sjukförsäkringen. Vid sidan av finns den skadereglering som ligger inom ramen för enskildas försäkringar på en försäkringsmarknad. Det gäller att påminna sig om vad som är det offentliga roll och vad som är resultatet av avtal mellan personer och företag när man har tecknat en försäkring.

Staten har ansvar för att säkerställa att lagstiftningen möter de problem som kan uppkomma på bästa möjliga sätt. Här finns en flerstegsordning som syftar till att säkerställa att det blir rätt så långt det över huvud taget går. Men det är svåra avvägningar. Det handlar om enskilda personer, och knappast någon skada är den andra lik. I vissa fall visar sig symtomen omedelbart, men det är väldigt vanligt att det dröjer lång tid innan de kommer. Skadorna kan uppträda i olika skepnader för olika personer.

Jag vidhåller att den ordning vi har är den bästa vi för närvarande kan se, men tar gärna på mig att fundera ytterligare omkring det här, eftersom detta är frågor som är angelägna för förtroendet hos den enskilde gentemot myndighetsvärlden och omgivningen i stort. Vi har alla ett ansvar för att fundera på hur vi säkerställer bästa möjliga ordning.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 2013/14:436 om allvarliga brister i den långsiktiga ekonomiska och organisatoriska planeringen av försvaret

Anf. 15 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Herr talman! Clas-Göran Carlsson har frågat mig vilka konkreta åtgärder jag planerar att genomföra för att ta itu med de problem som framställs i Riksrevisionens rapport *Ekonomiska förutsättningar för en fortsatt omställning av försvaret*.

Riksrevisionens rapport *Ekonomiska förutsättningar för en fortsatt omställning av försvaret* (RiR 2014:7) överlämnades till regeringen den 2 april 2014. Regeringen ska enligt 4 kap. 18 a § riksdagsordningen återkomma med en skrivelse till riksdagen med anledning av Riksrevisionens rapport senast den 2 oktober 2014. I skrivelsen ska regeringen bland annat redogöra för sina bedömningar avseende Riksrevisionens iakttagelser. Skrivelsen bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Anf. 16 CLAS-GÖRAN CARLSSON (S):

Herr talman! Jag tackar försvarsministern för svaret.

Jag ska inte påstå att jag hade speciellt höga förväntningar på innehållet i svaret. Jag var något het på gröten efter att Riksrevisionen lämnade rapporten ifrån sig. Det regelverk som säger att regeringen har sex månader på sig att svara känner jag mycket väl till. Förmodligen hinner vi med både ett och annat val emellan.

Med det sagt får jag nog ändå säga att försvarsministern ”underträffar” mina förväntningar. Om vi rensar bort alla formalia består svaret av en enda mening: ”Skrivelsen bereds för närvarande inom Regeringskansliet.” Det hade till och med jag kunnat räkna ut. Jag hade inte hoppats på att få några färdiga svar om vilka åtgärder försvarsministern avser att vidta. Det hade kanske varit att hoppas på för mycket. Men jag hade åtminstone hoppats på några reflexioner, bedömningar och kommentarer med anledning av den mycket allvarliga kritik som Riksrevisionen redovisat, inte bara i den rapport som jag refererar till i interpellationen utan även i den samlade rapport nr 8 som kom några dagar senare. Den heter *Försvaret – en utmaning för staten* och behandlar de granskningar inom försvarsområdet som genomförts mellan 2010 och 2014.

Låt mig för de intresserade lyssnarna redovisa några rubriker från den aktuella granskningen. För det första: ”Reformen förutsatte förändrade kostnader men var inte fullt ut beräknad.” För det andra: ”Underlagen var osäkra och delvis bristfälliga.” För det tredje: ”Begränsat resultat av rationaliseringar samtidigt som kostnaderna ökar.” För det fjärde: ”Resultatet av rationaliseringar är lägre än planerat, försenat och i vissa delar oklart.” För det femte: ”Mer rationaliseringar och tillförsel av medel ska balansera förbandsanslaget framöver.” För det sjätte: ”Det framtida materielbehovet behöver hanteras.” För det sjunde konstaterar man att ”en återgång till gamla kostnadsstrukturer” har skett inom Försvarsmakten.

Från Riksrevisionen radas man upp det ena påpekandet efter det andra. Det finns stora brister i regeringens långsiktiga planering när det gäller försvarets ekonomi men också när det gäller försvarets organisation och möjligheterna att genomföra reformer. Om man bryr sig om Riksrevisionens synpunkter, vilket jag anser att man bör göra som folkvald politiker, är det mycket oroväckande läsning. Regeringen verkar inte bara ha problem med att samarbeta med Försvarsmakten. Man har också väldigt få, om ens några, väl genomtänkta idéer för försvarets framtid.

Det blir oerhört tydligt i rapporten att regeringen mycket grovt har missbedömt och underskattat det stora arbete som följde efter att den stora omstruktureringen inleddes 2009; bland annat avskaffade man värnplikten något år senare. De här missberäkningarna håller nu på att få ödesdigra konsekvenser för hela Försvarsmakten. Om inte någonting görs kommer man att få oerhört svårt att genomföra de reformer som just nu är i full gång.

Återigen blir min fråga till ministern: Vilka konkreta åtgärder avser försvarsministern att vidta för att ta itu med de problem som beskrivs i rapporten?

Anf. 17 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Herr talman! Regeringen kommer, som sagt, att återkomma med en skrivelse till riksdagen med anledning av Riksrevisionens rapport. Det är slutdelen av en serie rapporter från Riksrevisionen. Vi har också lämnat svar i tid angående de tidigare rapporterna som handlar om samma område.

Jag kan inte föregå regeringens skrivelse till riksdagen, men jag vill understryka något. Vad är det för frågor som den här interpellationsdebatten handlar om? Den handlar om Försvarsmaktens ekonomi. Den

handlar om regeringens styrning av Försvarsmakten. Jag kan konstatera att Försvarsmaktens ekonomi är i balans avseende den treårsperiod som den löpande budgetprocessen i statsförvaltningen omfattar. Och regeringen har utförligt i tidigare budgetpropositioner informerat riksdagen om de åtgärder som regeringen har vidtagit avseende långsiktig balans mellan Försvarsmaktens ekonomi och verksamhet. Det här är för att förbättra de ekonomiska förutsättningarna för att långsiktigt kunna uppnå målen för omställning av försvaret. Också Riksrevisionen pekar på vikten av att det här måste göras.

När det gäller styrning arbetar regeringen kontinuerligt med frågan om förbättrad styrning. Jag har vid flera tillfällen pekat på behov av styrning och också vidtagit särskilda åtgärder. Bland annat handlar det om att vi har givit särskilda redovisningsuppdrag och planeringsanvisningar till Försvarsmakten. Vi har tillsatt en utredning avseende investeringsplanering för försvarsmateriel. Den är nu klar. Vi har tagit emot den, och den bereds nu inom Regeringskansliet. Vi har också givit regeringsuppdrag, kompletterande uppdrag, till Ekonomistyrningsverket för att vi behöver kunna styra Försvarsmakten bättre, inte minst när det gäller ekonomin. Och regeringen gör årligen en bedömning av de ekonomiska behoven inom ramen för budgetprocessen. Och som interpellanten mycket väl vet har regeringen föreslagit förstärkningar när det gäller både materielanslag och förbandsanslag.

Här har alltså regeringen vidtagit åtgärder på både kort och lång sikt för att komma till rätta med ekonomin på kort sikt och på lång sikt och komma till rätta med styrningen.

Det handlar om det långsiktiga arbetet. Ja, det pågår just nu ett arbete som ska utmynna i en försvarspolitisk inriktningsproposition som ska kunna lämnas till riksdagen nästa år, alltså våren 2015. Här arbetar nu Försvarsberedningen, på mitt uppdrag. Man kommer med sin rapport nästa vecka. I det arbetet kommer frågor om styrning, uppföljning och bedömning att ingå. Det handlar om operativa behov, ekonomiska nivåer, eventuella behov av ytterligare rationaliseringar och att prioritera, för det är det politik handlar om.

Naturligtvis kommer en hel del av de iakttagelser och rekommendationer som Riksrevisionen har gjort att kunna övervägas inom arbetet med en ny försvarspolitisk inriktning.

Det finns något som jag också vill informera om. Om det har gått interpellanten förbi kan jag säga att alliansregeringen har presenterat ett omfattande förslag på avsevärda förstärkningar för försvaret de kommande tio åren. Det är Alliansens samlade besked i Försvarsberedningens arbete.

Man ska ha respekt för att den här reformen är stor och omfattande. Försvarsmakten är mitt uppe i den. Vi följer det här arbetet. Vi är också beredda att skjuta till mer pengar för att vi ska kunna fullfölja reformen och ytterligare stärka försvarsförmågan.

Anf. 18 CLAS-GÖRAN CARLSSON (S):

Herr talman! Med all respekt för den redovisning som sker är det fortfarande så att försvarsministern undviker att ge några konkreta kommentarer till de brister som Riksrevisionen har redovisat. Min uppfattning blir att regeringen har påbörjat något. Man har påbörjat något som man nu

inte kan slutföra på grund av att man inte har haft tillräcklig styrning från början.

Vi har under de senaste månaderna i försvarsutskottet haft dragningar av Riksrevisionen. Jag kan ta upp några av de bedömningar som har gjorts. Den långsiktiga ekonomin har haft en underordnad betydelse vid genomförandet av de här samhällsreformerna, som de kallas. Man har inte skapat tillräckligt ekonomiskt utrymme för att Försvarsmakten ska kunna genomföra det som är beställt. Det har inneburit ökade kostnader långt utöver de bedömda. Man gör också bedömningen att styrningen från departementet av Försvarsmakten lämnar mycket övrigt att önska. Det handlar alltså mycket om informell styrning som inte med klarhet kan dokumenteras i efterhand.

Försvarsmakten menar också att man på både kort och lång sikt behöver ett betydligt större anslag för att över huvud taget klara av att driva sin verksamhet. Det är mycket riktigt som ministern säger: att Försvarsmaktens ekonomi är i balans. Jag delar den uppfattningen. Det är till och med så att Försvarsmaktens ekonomi är i så bra balans att man årligen lämnar tillbaka mängder av pengar till Finansdepartementets kassakistor. Det kan ju vara tveksamt om man samtidigt talar om att man inte gör de uppgifter som man borde ha gjort.

Riksrevisionen visar också på det faktum att regeringens redovisning inför riksdagen är otillräcklig. Det här är en ordning som inte duger. Försvarsministern och jag borde kunna vara överens om att riksdagen bör få en tillräcklig återrapportering för att kunna fatta de nödvändiga besluten.

Som ministern mycket riktigt säger har hon tillsatt en försvarsberedning som har arbetat under en längre tid och som inom kort ska lämna sina slutsatser, synpunkter och förslag till regeringen. Men samtidigt har den försvarsberedningen i viss mån redan desavouerats, bland annat av ministern själv, som var ute och talade om satsningar på luftvärn för någon månad sedan. Sedan kallade helt plötsligt de fyra borgerliga parti-ledarna till presskonferens, dagen efter påskhelgen, och talade om hur det framtida försvaret skulle se ut. Det är lite egendomligt att man tillsätter en försvarsberedning som har till uppgift att leverera de här svaren och att man innan den ens är klar själv går ut och talar om hur det ska se ut. Det är ett sätt att bjuda in till ömsesidiga förhandlingar som lämnar en hel del övrigt att önska.

Vi håller på att få ett försvar som endast är ett försvar på papperet. Vi har få som kan försvara oss, och de har knappt något att försvara oss med. Det borde vara självklart för en ansvarsfull regering att man planerar något så viktigt som Sveriges försvar för mer än bara fyra fem år framåt i tiden.

Återigen: Jag vädjar till ministern att ta bladet från munnen och redovisa vilka synpunkter ministern har på den kritik som har framförts. Och låt oss tillsammans försöka hitta de vägar framåt som krävs för att vi ska klara de utmaningar som vi som nation och Försvarsmakten står inför.

Anf. 19 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Herr talman! Här blandar Clas-Göran Carlsson lite vilt. Det är en blandning av Riksrevisionens rapporter och kritik mot besked som Alliansen har givit inför Försvarsberedningens slutfas i arbetet.

Prot. 2013/14:107
6 maj

Svar på
interpellationer

Jag skulle vilja börja med att säga: De svar som kommer angående den riksrevisionsrapport som den här debatten avser kommer att komma i rätt tid. Det behöver inte Clas-Göran Carlsson vara orolig för. Jag varken kan eller ska föregå svaren när det gäller den rapporten.

Vi måste komma ihåg varifrån vi kommer. År 2009 beslutade riksdagen om en ny inriktning för Sveriges försvarspolitik och för det militära försvaret. Den nya inriktningen var väl förankrad i den försvarsberedning som satt under 2007 och 2008. Vi var överens om att vi skulle ha just användbara förband. Vi skulle gå ifrån de oanvändbara förband som vi hade, som fanns just på papperet, som hade en låg beredskap och som hade låg tillgänglighet. De kunde inte användas. Clas-Göran Carlsson vet väldigt väl att den nya inriktningen innebär en omfattande ambitionsökning när det gäller kvalitet och när det gäller tillgängligheten för våra förband. Det är det här reformarbetet som Försvarsmakten är mitt uppe i.

Det som vi också sade då var att omställningen skulle göras i den takt som ekonomin medgav. Det fanns ingen som budade på någonting annat, utan det var en förutsättning för att kunna genomföra detta och för att kunna få det här användbara försvaret. Det handlade också om att göra rationaliseringar och att minska på stödfunktioner och overheadkostnader för att frigöra medel till förbandsanslaget. Det är det som skapar försvarsförmåga. Det är också det som försvaret och försvarsmyndigheterna har gjort under den här tiden. Men ingen sade att det fanns ett ymnighets-horn varur pengarna skulle komma; det ska ske i den takt ekonomin medger.

Det jag har gjort sedan jag tillträdde är, som jag sade i mitt förra inlägg, att arbeta med Försvarsmaktens ekonomi på både kort sikt och lång sikt. Det har bland annat lett till en hel del utredningsuppdrag som handlar om att förbättra den ekonomiska styrningen. Det har också lett till att regeringen har höjt anslagen till försvaret två år i rad.

Regeringen ökade förbandsanslaget i höstas för att Försvarsmakten ska kunna öva mer och anställa fler soldater. Regeringen föreslog redan för 2013 en höjning av materielanslaget. För nästa år blir det ett tillskott på 400 miljoner. Dessutom vill vi göra en överföring redan i år på 110 miljoner kronor från anslaget för internationella insatser till förbandsanslaget.

Regeringen ser ett behov av att fullfölja reformen i snabbare takt än tidigare – anpassat efter vad ekonomin medger med tanke på hur omvärldsläget ser ut. Regeringen vill öka anslagen under kommande mandatperiod, men de måste finansieras krona för krona. Regeringen har också lagt ut ett förslag till Försvarsberedningen i Försvarsberedningens arbete om hur försvaret kan stärkas på lång sikt. Där är vi uppe i nivåer på över 5 ½ miljard – stegvis till 2024.

Jag hoppas självklart att vi ska få en bred politisk överenskommelse. Det är viktigt i försvars- och säkerhetspolitiken. Försvarsberedningens rapporter – det är två rapporter – kommer att utgöra viktiga underlag för nästa försvarspolitiska inriktningsbeslut. Oavsett Socialdemokraternas vilja att göra upp med regeringen eller inte måste ni svara på hur ni ska finansiera detta. Hur ska ni finansiera er försvarspolitik och genomföra budgetbeslut i samarbete med Vänsterpartiet och Miljöpartiet? Det är min fråga till Clas-Göran Carlsson.

Anf. 20 CLAS-GÖRAN CARLSSON (S):

Herr talman! Med all respekt, försvarsministern, men det var inte jag som förde in Alliansens i all hast framkastade förslag som kom för ett par veckor sedan i debatten, som ursprungligen givetvis handlar om Riksrevisionens rapport.

Jag konstaterar återigen att Riksrevisionen redovisar kraftig kritik mot det alliansregeringen själv kallar för den största samhällsreformen i modern tid. Reformen var inte tillräckligt väl förberedd, den underskattade kostnaderna och återrapporteringen har inte skett på det sätt den borde ske.

Försvarsministern säger att sedan hon tillträdde har hon vidtagit åtgärder, tillsatt utredningar och så vidare. Det är gott och väl. Men är inte grundproblemet att utredningsarbetet och förberedelsearbetet borde ha gjorts innan reformen slogs i all hast? Lagstöd med mera har fått lösas under mandatperioden. Det borde ha funnits på plats när reformen infördes i stället för efter hand.

Bristar i försvarsförmågan i dag och på några års sikt är vad Riksrevisionen redovisar. Karin Enström frågar mig med vilka Socialdemokraterna kommer att göra upp. Vår ambition är att göra upp i Försvarsberedningen. Det har vi deklarerat hela vägen. Det är vår absoluta övertygelse att det är möjligt att göra. Frågan tillbaka till försvarsministern blir: Om regeringen inte har för avsikt att göra upp med Socialdemokraterna, vilka kommer ni att göra upp med?

Anf. 21 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Herr talman! Vi måste i varje debatt om försvaret och utformningen av det framtida försvaret också titta tillbaka historiskt, nämligen var vi kom ifrån. När alliansregeringen tillträdde 2006 hade vi haft en lång period i Sverige där försvaret och försvarsfrågorna verkligen hade legat på undantag. Det var Clas-Göran Carlssons parti som var vid makten. Socialdemokraternas meritlista i försvarspolitik imponerar inte. När vi satt vid makten lade vi ned 60 förband och enheter runt om i hela Sverige. Den samlade nationella försvarsplaneringen upphörde, och huvuddelen av markstridsförbanden hade beredskapskrav på upp till tre år.

Värnpliktsutbildningen blev i praktiken ett sätt att rekrytera personal till utlandsinsatser. Samtidigt fanns knappt personal som var krigsplacerad här hemma. Försvarsmaktens ekonomi präglades av svarta hål. Det blev tvära kast i planeringen som följde.

Vi har fattat beslut i riksdagen med ett antal följdbeslut. Vi har inte avskaffat värnplikten, utan den är vilande. Vi var överens i Försvarsberedningen om att det inte var ändamålsenligt att använda plikten i insatsorganisationen.

Försvarsmaktens personal jobbar stenhårt med att genomföra försvarsreformen. Här gäller det att frigöra resurser från stöd att använda i förbandsverksamheten. Dessutom har vi både sett över styrning och tillför mer resurser i år och kommande år. Vi hoppas på att också kunna göra det i det kommande inriktningsbeslutet. Då får vi anledning att ta till vara och överväga de rekommendationer som Riksrevisionen ger. Jag tycker att Clas-Göran Carlsson ger en felaktig bild, inte tar ansvar för Socialdemokraternas försvarspolitiska historia och lägger all skuld på regeringen.

Prot. 2013/14:107

6 maj

Svar på
interpellationer

Regeringen kommer att återkomma med ett svar på Riksrevisionens rapport inom den tid som reglerna stipulerar.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:

Motioner

med anledning av prop. 2013/14:184 Ändringar i fiskelagen

2013/14:MJ29 av Matilda Ernkrans m.fl. (S)

2013/14:MJ30 av Jens Holm m.fl. (V)

2013/14:MJ31 av Kew Nordqvist (MP)

med anledning av skr. 2013/14:101 Årsredovisning för staten 2013

2013/14:Fi10 av Fredrik Olovsson m.fl. (S)

med anledning av skr. 2013/14:102 Utvecklingen inom den kommunala sektorn

2013/14:Fi9 av Fredrik Olovsson m.fl. (S)

med anledning av skr. 2013/14:185 Riksrevisionens rapport om Försvarsmaktens förmåga till uthålliga insatser

2013/14:Fö6 av Peter Hultqvist m.fl. (S)

med anledning av skr. 2013/14:205 Riksrevisionens rapport om regeringens redovisning i budgetpropositionen för 2014

2013/14:Fi8 av Fredrik Olovsson m.fl. (S)

Socialutskottets betänkande

2013/14:SoU25 Informationsförfaranden i samband med organtransplantationer

Justitieutskottets betänkande

2013/14:JuU27 Skärpt straff för dataintrång

Näringsutskottets betänkande

2013/14:NU19 Tröskeeffekter och förnybar energi

Skatteutskottets betänkanden

2013/14:SkU25 Skatteavtal mellan Sverige och Georgien

2013/14:SkU26 Ändring i skatteavtalet mellan Sverige och Japan

2013/14:SkU27 Informationsutbytesavtal med Qatar

2013/14:SkU28 Informationsutbytesavtal med Liberia

2013/14:SkU29 Nya bestämmelser om Tullverkets säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter

2013/14:SkU34 Förstärkt skydd av personuppgifter för hotade och förföljda personer

Justitieutskottets betänkanden
2013/14:JuU24 Straffansvaret vid egenmäktighet med barn
2013/14:JuU25 En effektivare kriminalisering av penningtvätt
2013/14:JuU29 Åtgärder för att hantera stora brottmål och inställda för-
handlingar
2013/14:JuU38 En ny brottsskadelag

Prot. 2013/14:107
6 maj

10 § Anmälan om skriftligt svar på fråga

Skriftligt svar på följande fråga hade kommit in:

den 5 maj

2013/14:582 Skattefusk och ekonomisk brottslighet
av *Anders Karlsson* (S)
till finansminister *Anders Borg* (M)

11 § Kammaren åtskildes kl. 14.16.

Förhandlingarna leddes av tredje vice talmannen.

Vid protokollet

HELÉN TÖRNQVIST

/Eva-Lena Ekman

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Meddelande om statsministerns frågestund	1
3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
4 § Anmälan om faktapromemoria	2
5 § Ärende för hänvisning till utskott	3
6 § Ärenden för förnyad bordläggning	3
7 § Svar på interpellationerna 2013/14:396 och 397 om införandet av en rätts- och patientsäker process för trafikskadade med nackskador	3
Anf. 1 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	3
Anf. 2 PYRY NIEMI (S).....	4
Anf. 3 HILLEVI LARSSON (S).....	6
Anf. 4 FINN BENGTTSSON (M).....	7
Anf. 5 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	8
Anf. 6 PYRY NIEMI (S).....	9
Anf. 7 HILLEVI LARSSON (S).....	10
Anf. 8 FINN BENGTTSSON (M).....	11
Anf. 9 ADNAN DIBRANI (S).....	12
Anf. 10 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	13
Anf. 11 PYRY NIEMI (S).....	14
Anf. 12 HILLEVI LARSSON (S).....	14
Anf. 13 ADNAN DIBRANI (S).....	15
Anf. 14 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	15
8 § Svar på interpellation 2013/14:436 om allvarliga brister i den långsiktiga ekonomiska och organisatoriska planeringen av försvaret	16
Anf. 15 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	16
Anf. 16 CLAS-GÖRAN CARLSSON (S)	16
Anf. 17 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	17
Anf. 18 CLAS-GÖRAN CARLSSON (S)	18
Anf. 19 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	19
Anf. 20 CLAS-GÖRAN CARLSSON (S)	21
Anf. 21 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	21
9 § Bordläggning.....	22
10 § Anmälan om skriftligt svar på fråga.....	23
11 § Kammaren åtskildes kl. 14.16.	23